

یادداشت‌هایی درباره‌ی درست‌گویی، شیواگویی

سیدمهدی حسینی

مقدمه

همه می‌دانیم «متبر» یک رسانه‌ی عمومی است؛ یعنی بر مخاطب اثر می‌گذارد و از عکس‌العمل‌های او تاثیر می‌گیرد. هدایت این رسانه‌ی مهم، بر مخاطب و تاثیرگذار بر عهده‌ی گوینده است. به همین دلیل، سهم گوینده در اثرگذاری بسیار بیشتر از مخاطب است. تصور این نکته ساده که، بروز خطایی فکری یا گفتاری در بیان گوینده — که به ظاهر دست کم هم گرفته می‌شود چه نتایجی به دنبال خواهد داشت و دامنه‌ی آن تا چه حدی است! گوینده‌ی نکته‌سنج و عبرت‌پذیر، مسلماً برای پیش‌گیری از خطاهای احتمالی، بر خود واجب می‌شمارد در کنار غنای محتوایی، به شیوایی کلام و دورداشتن آن از لغزش‌گاه‌های بیانی بیندیشد. آنچه از این پس در این بخش می‌خوانید، اشاره به نمونه خطاهای کلامی و گفتاری است که در بیان برخی گویندگان و مداحان اهل بیت بروز یافته است؛ البته به همراه تبیین عیوب و ارائه‌ی راهکارهای ممکن.

به طور طبیعی جمع‌آوری نمونه خطاهای زبانی کسانی که لحظه‌های زندگی را بر منبر مدح و ستایش اهل بیت شیرین کرده‌اند، امری ناخوشایند است؛ اما چون پلی برای موفقیت دیگران به شمار می‌آید، تحمل این رفتار از نظر صاحب این قلم، آسان شد. امید می‌رود مخاطبان این نوشته، نیت خیر صاحب این قلم را در نظر گرفته، به پیشنهادهای او ببیندیشند. بمنه و کرمه.

بحث یکم: حشو (زیاده‌گویی)

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

بلاغت در سه چیز است: معنی موردنظر را رساندن، از حشو در سخن دوری جستن، با لفظ کم معنی بسیار رساندن. حشو در اصطلاح علوم بلاغی، آن است که در میان جمله، جمله یا کلمه‌ای بیاوریم که در معنی بدان نیازی نباشد و حذف آن خللی به مقصود نرساند.

مثال:

سوابق گذشته‌ی او را در نظر می‌گیریم!

بزرگان خاندان بنی‌طاووس از عالمان بنام بوده‌اند.

نباید عاشورا را یک مسأله‌ای ساده پنداشت.

(کلمات مشخص شده زاید و حشو است.)

علل پیدایش حشو در کلام:

❖ بی‌توجهی به معنی کلمه؛ مثلاً دو کلمه با یک مفهوم را در کنار هم بیاوریم: پس بنابراین!

❖ ناآشنایی با معنی واژگان؛ مثلاً اگر گوینده معنی یکسان ریسک و خطرناک را بدانند، هیچ‌گاه این دو را در کنار هم نمی‌آورد: ریسک خطرناک!

❖ بی‌توجهی به ارزش کار خود و افتادن به ورطه‌ی روزمرگی. در این حالت است که حشوهای قبیحی از جمله موارد زیر در بیان گوینده پیدا می‌شود:

شب لیلة‌القدر

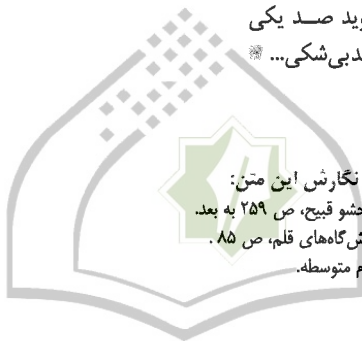
سنگ حجارالاسود
 از قبل پیش‌بینی کردن
 سؤال پرسیدن
 در پاسخ جواب دادن
 حسن خوبی
 ابوی من
 دهم عاشورا
 دست یداللهی
 به رأی‌العین دیدن
 شب لیلة‌الدفن
 لذا به این دلیل
 پس در این صورت
 پس در نتیجه
 محال ممکن
 مدخل ورودی
 اجازه‌ی رخصت
 فقط ... ولاغیر
 با پای پیاده
 دیروز گذشته
 مفید فایده
 سفره‌ی غذا
 خلخال پا
 ممه‌ور به مهر
 در سن ... سالگی
 حق و حق‌گریه
 اعلم‌تر

بعد از این اشارات، مخاطب از ما انتظار دارد وسواس و دقت‌نظر را
 چاشنی بیان خود کنیم تا چنین جملاتی را در بیان ما نیابد:
 - من خودم با دو چشمان خودم دیدم.
 (به نظر شما این جمله بار سنگین چند حشو را متحمل شده است؟)
 - علت نام‌گذاری بین الحرمین بدین جهت است که...

- از آن جا که در دوره‌ی غیبت به سر می‌بریم از این رو...
- حضرت فرمود من و شب دفنم کن.
- یک مسأله‌ای هست که باید مطرح کرد.
- یه بابایی اومد از ما سوال کرد...!
در غیر این صورت لازم است سفارش صاحب مثنوی معنوی را
آویزه‌ی گوش کنیم که سرود:
مدتی می‌باید لب دوختن
وز سخن‌دانان سخن آموختن
تا نیاموزد نگوید صد یکی
ور بگوید جشو گوید بی‌شکی... ❁

منابع مورد نظر در نگارش این متن:
کتاب پژوهی؛ بحث خوش قبیح، ص ۲۵۹ به بعد.
بر نال قلم؛ بحث لغزش گاه‌های قلم، ص ۸۵.
زبان فارسی سال سوم متوسطه.

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی